

מראי מקומות - יומא

לט.

ובמקדש דוד (ב', א') חקה, בדין כלי שרת שעבודתן מחנכת, האם צריך שיהיה על זה שם עבודה, או שדי בכך שעשה מלאכה הנצרכת במקדש, אף שאין בה שם עבודה. והביא ראייה מדברי התוספות ישנים הללו שצריך שם עבודה ממש. אבל מדברי הרמב"ם (כלי המקדש א', י"ב) שכתב 'אלא הכלים כולן כיון שנשמשו בהם במקדש למלאכתן נתקדשו', דייק המקדש דוד שמשמע כל מלאכה אף אם אינה עבודה ממש. וכתב לתמוה על התוספות ישנים במה שהצריך עבודה ממש, שהרי יש כמה כלים במקדש, שהם כלי שרת, אלא שאין עושים בהם עבודה, כמחבת ומרחשת וכדומה. וראה לשון הריטב"א על קושיית התוספות ישנים, שכתב, 'דכיון דעבודת קלפי אינו אלא בהגרלה, זו היכא עבודתו לקדש ואשר ישרתו במ קרינן ביה', ומשמע שבזה עצמו שעושים מלאכתם מחנכים אותם.

ה. התורה חסה על ממונן של ישראל

פירש המהר"י קורקוס (עבודת יוה"כ ג', א'), שאין בזה משום אין עניות במקום עשירות, כיון שאין צריך להיות קודש, וגם אין זה לתשמיש תדיה, ולא לתשמיש חשוב, וגם אין הקלפי מוכרחת, לכך אין צריך לעשותו של זהב. וראה עוד בריטב"א בזה.

ו. התורה חסה על ממונן של ישראל

פירש רש"י, ולמדין מדין נגעים שהתורה חסה על ממונן של ישראל. והקשה הנודע ביהודה (יו"ד מה"ת, ק"ס), מדוע לא הביא הגמרא במנחות (עו), שלמדו שהתורה חסה על ממונם של ישראל ממה שנאמר (במדבר כ ח) 'זהשקית את העדה ואת בעירם'. וביאר שהטעם שהגמרא במנחות למדה מהפסוק של 'זהשקית', ולא למדה מהדין של נגעים, היינו משום ששם אכן אין סיבה שלא ימתין הכהן עד שיפנו כל הדברים מן הבית, שהרי לא יפסיד בזה כלום. מה שאין כן לענין השקאת העדה ובעירם, שהכל היה בדרך נס, והיה הקב"ה צריך לשנות את סדרי הטבע גם בשביל ממונם, מזה מוכח שהתורה חסה על ממונן של ישראל. אולם מזה מוכח רק שהתורה חסה על ממונן של ציבור, אבל על ממונן של יחיד אין ראייה, ואת זה לומדים מנגעים. והטעם שרש"י הביא את הדין של נגעים, הוא משום שיתכן שהקלפי היה ממון יחיד, ומ'והשקית' אין ראייה שהתורה חסה על ממונן יחיד.

ז. למה סגן מימינו שאם אירע בו פסול

בכהן גדול נכנס סגן ומשמש תחתיו

תמה הגבורת ארי, שהרי שנינו בריש מכלתין שמתקנין לו

א. עבירה מטמטמת לבו של אדם

כתבו הש"ך (יו"ד פ"א, כ"ה) והט"ז (שם, י"ב) שאף כשיש לאשה היתר לאכול מאכלות אסורות, וכגון שהיא חולה, מכל מקום אין לה להניק אז את בנה, וכתב הפרי מגדים (ש"ד כ"ה) שהטעם הוא משום שמטמטמת את הלב, והיינו שלא רק העבירה מטמטמת את הלב, אלא עצם המאכלות האסורות מטמטמות את הלב.

טרף בקלפי

ב. טרף בקלפי

הריטב"א (בעמוד ב') הביא מחלוקת ראשונים האם הקלפי עצמו מעכב (לפי הצד שהגרלה מעכבת כמבואר להלן שם), ועיין עוד בתוספות ישנים ובתוספות הרא"ש כאן.

ג. ואומר לה' חטאת

הקשו התוספות ישנים בשם ר' אלחנן, כיצד מותר לומר לה' חטאת, הלא אמרו במסכת נדרים (י') שלא יאמר אדם לד' קרבן אלא קרבן לד', שמא יפשע ויוציא שם שמים לבטלה. ותירצו, שכיון שנאמר 'אשר עלה עליו הגורל לה' ורק לאחר מכן נאמר 'ועשהו חטאת' לכך אמרו כסדר האמור בתורה. והתוספות הרא"ש כתב, שרק בקרבן יחיד שייך לומר שמא יפשע, שאחר שיזכיר את השם יתחרט ולא יגמור דבריו, אבל בקרבן צבור אין חוששים שמא יפשע. וכן כתב הגבורת ארי, וביאר שאין לחשוש שהכהן גדול יחזור מקדושתו, שהרי אינו שלו, וגם משום שאין הקדושה תלויה באמירתו אלא בגורל. והריטב"א כתב שאין לחוש לכך משום שכהן גדול זריז הוא, ועוד שהסגן וראש בית אב עומדים שם להזכירו לאומרה. עוד כתב הריטב"א, שכשאומר 'לה' אין כאן הזכרת שם שמים לבטלה, שהרי אמירת 'לה' היא סיום הגורל, אלא שגזירת הכתוב היא שצריך לומר גם 'חטאת', אבל בעצם האמירה 'לה' היא אמירה בפני עצמה, ושוב אין שייך כאן הזכרת שם שמים לבטלה. וכעין זה כתב גם הגבורת ארי, עיין שם.

ד. אם כן הוה ליה כלי שרת

הקשו התוספות ישנים, כיצד הוא כלי שרת, והלא כלי שרת גמורין עבודתן מחנכת, וזה אין בו שום עבודה, כיון שהגרלה אינה עבודה. ותירצו, שבאמת אינו כלי שרת גמור, אלא שהעולם שיראו שיקדשו, יסברו שיכולין לקדש בו מנחה או לקבל דם בשעת הצורך, ויבואו לעשות כל שרת מעץ. אבל בתוספות הרא"ש משמע שהיה עושה בו עבודה ממש לחנכו.

מראי מקומות - יומא

לט. (המשך)

אכילת כולם מתקיימת המצות עשה של 'ואכלו אותם אשר כופר בהם'. אבל זהו דוקא כשאוכל כפול ושבע, או באוכל כזית אף אם אינו שבע, אבל כשמגיע כפול ואין בו שביעה, אינו מצטרף לקיום המצוה, ולכך היו הצנועים מושכים את ידיהם. וכעין זה כתב בשו"ת בית הלוי (ח"א, סי' ב'), שמוכח מדברי התוספות ישנים שכדי לקיים מצות אכילת קדשים אין צריך אכילת כזית, אלא יוצאים באכילת כפול.

אבל במנחת חינוך (קל"ד) כתב, שמתחילת דברי התוספות ישנים מבואר שאין מצוה באכילת קדשים פחות מכזית, אבל מסוף דבריהם משמע שיש מצוה באכילת פחות מכזית. וכתב המנחת חינוך שמסברא הוא תמוה, שהרי מצות אכילה היא, וודאי צריך כזית, ועוד, שסותר דבריו הראשונים. וביאר שודאי צריך כזית, ולכן כשלא היו יכולים לאכול כזית, משכו ידיהם.

יא. הצנועין מושכין את ידיהן

כתב המגן אברהם (נ"ג, כ"ז) שמכאן יש ללמוד שאין להתקוטט בעבור שום מצוה. ותמה עליו החתם סופר (או"ח ק"מ), שאדרבה, מדברי התוספות ישנים הנזכר לעיל מבואר שאם היו מקיימים המצוה היו מתקוטטים, ורק משום שלא היו אלא סניף למצוה לא היו מתקוטטים. והמנחת חינוך (קל"ד) כתב, שבגמרא מבואר שאין מצוה לאכול חצי שיעור באכילת מצוה, שאם היה שום מצוה, ודאי לא היו מושכים את ידיהם, ומבואר שהיו מתקוטטים גם עבור מצוה של חצי שיעור.

כהן אחר תחתיו, ומדוע הוצרכו לזה, והרי הסגן כבר מתוקן ועומד לכך. ותירץ, שהמשנה לעיל היא כשלא היה סגן, כגון שמת ולא מינו אחר תחתיו, שלפי עשה מתקינין כהן אחר תחתיו שמא יארע פסול בכהן גדול.

ח. והיה נר מערבי דולק

פירש רש"י, לאחר שכבו שאר כל הנרות, ואף על פי שממנו מתחיל להדליק ערבית, בו היה מסיים הטבת נרות שחרית. והמהרש"א כתב שהלשון מגומגם, שהרי לא היה מסיים הטבת הנרות בשחרית, אלא בבין הערבים היה מסיים הטבת הנרות בנר המערבי.

ט. וכל כהן שמגיעו כזית וכו'

כתב התוספות רי"ד שיש לגרוס כל כהן מגיעו כזית, וזה היה מן הברכה, שלא היה מגיע פחות מכזית. ועוד ברכה אחרת, שאותו הזית היה משביע ומותיה.

י. הצנועין מושכין את ידיהן

כתבו התוספות ישנים, שרק כשהגיעו כפול משכו ידיהן, אבל בכזית לא היו מושכין ידיהם כי דימו לקיים מצות אכילה, אבל כשהיה רק כפול לא היתה מתקיימת מצות אכילה גמורה, כיון שאין בו כדי שביעה. וכתבו, שאם אכלו כפול והיו שבעים, היו מקיימים מצוה, כיון שאין צריך כזית לגמרי אלא כזית עדיף וחשוב אכילה וכו'. והאחרונים נתקשו בביאור הדברים. בשו"ת חתם סופר (או"ח ק"מ) הוכיח מדבריהם, שלמצות אכילת קדשים אין צריך שכל אחד יאכל כזית, אלא שעל ידי